

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Профессор А.А.Молдажанованы еске алуға арналған «XXI ғасырдағы педагогикалық білім беру: басымдықтар мен ізденістер» тақырыбындағы халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының

ЖИНАҒЫ
7 - қазан, 2022 ж.

Астана, 2022

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Профессор А.А.Молдажанованы еске алуға арналған «XXI
ҒАСЫРДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ: БАСЫМДЫҚТАР
МЕН ІЗДЕНІСТЕР» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-
практикалық конференция материалдарының

ЖИНАҒЫ

7 - қазан, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
«ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В XXI ВЕКЕ: ПРИОРИТЕТЫ И
ПОИСКИ» посвященная памяти профессора А.А.Молдажановой
7-октября, 2022 г.

COLLECTION

Collection materials of the International scientific and practical Conference
«PEDAGOGICAL EDUCATION IN THE XXI CENTURY: PRIORITIES AND
SEARCHES» dedicated to the memory of professor A.A.Moldazhanova

October -7, 2022 y.

Астана, 2022

ӘӨЖ 37.0
БКК 74.00
П 82

Редакция алқасы:

Ж.Д.Курманғалиева - Басқарма мүшесі - Ғылым, коммерциаландыру және интернационалдандыру жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Педагогика» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Б.П.Сейітқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Т.С.Сламбекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** - п.ғ.к., доцент; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Махадиева А.К** - PhD., **Балтабаева Ж.Б.** - магистр, **Қуатов А.К.** - магистр.

ISBN 978-601-337-713-1

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Профессор А.А.Молдажанованы еске алуға арналған «XXI ғасырдағы педагогикалық білім беру: басымдықтар мен ізденістер» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Профессор А.А.Молдажанова және қазақстандық білім беру жүйесінің дамуы», «Білімді ұлт» сапалы білім беру» ұлттық жобаны жүзеге асыру - Жаңа Қазақстанды дамытудағы басым бағыт», «Білім берудің ғаламдық мәселелерін шешуде адами ресурстардың бірігуі» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -587 бет.

ӘӨЖ 37.0
БКК 74.00
П 82

ISBN 978-601-337-713-1

«Профессор А.А.Молдажанованы еске алуға арналған «XXI ғасырдағы педагогикалық білім беру: басымдықтар мен ізденістер» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференция.

@Астана, 2022

термин мало изучено, оно существовало у каждого народа с незапамятных времен. Потому что история каждого народа – это история образования, основанного на его самобытности и национальной культуре.

В заключение можно сказать, что национальные качества и социально-психологические факторы, показатели и критерии их сформированности имеют большое значение в воспитании нашей молодежи. В этом вопросе эффективность родителей, лиц, ответственных за воспитание, без знания национального воспитания, национального характера, национальных качеств и социально-психологических механизмов их формирования будет слабой.

Кроме того, очень важно организовать нашу воспитательную работу в новых, современных направлениях и подходах в условиях, когда современная молодежь более подвержена влиянию виртуальной реальности, чем реальной. Поэтому желательно расширить сферу исследований в этом направлении.

Литература:

1. Куронов М. Национальное образование. Монография. Т.: 2004. С.210.
2. Хазрат Хусенович Джаббаров. [Психологические особенности идеологического влияния “массовой культуры” на человеческий разум.](#) Социальный психолог журнал для психологов. Основан в 2000 году в Ярославль. 2016 №2 (32). -С. 56-66.
3. Жаббаров Хазрат Хусенович. [“Yoshlarda milliy tarbiya shakllanishining psixologik qonuniyatlari”.](#) Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. Volume 2 | ISSUE 1 ISSN 2181-1784 Scientific Journal Impact Factor. SJIF 2021: 5.423.

ӘӨЖ 78.01

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН АРТТЫРУДА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИЗАЙННІҢ ТИІМДІЛІГІ

Жиенбаева Сайра Нагашибаевна

П.ғ.д., профессор

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Астана қаласы

Қазіргі уақытта адамзат дамуының философиялық, аксиологиялық және өркениеттік-технологиялық парадигмалары өзгеріп жатқанда, цифрлық өркениет индустриалды өркениеттің орнын басып жатқанда, қазіргі қоғамда білім дегеніміз не, ол қалай дамып, қандай формаларда білім алу керек деген сұрақ бұрынғыдан да көп туындап отырған. Бұл тұрғыдан Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулысымен бекітілген «Білімді ұлт» сапалы білім беру» Ұлттық жобасына сәйкес тұлғаны ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу мен оқытуды қамтамасыз ету қажет[1]. Әрбір білім беру ұйымының міндеті-ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға бағдарланған, функционалдық сауаттылық дағдылары және оны қоршаған болмыста бәсекеге қабілетті бола алатын білім

алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуы үшін қолайлы білім беру ортасын құру қажеттілігін талап етеді.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың қыркүйек айындағы «Әділетті мемлекет. Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» атты жолдауында ұлт сапасын жақсартуда «мектепке дейінгі тәрбие жұмысы басты назарда болуы керек» деп мектепке дейінгі кезеңнен сапалы білім беруді меже етіп қояды[2]. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінде (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы) «Баланың жасына және деңгейіне сәйкес келетін ресурстардың мол таңдауы бар жоғары сапалы білім беру кеңістігі баланың өзіндік оқуындағы белсенді рөлінде маңызды құрамдас болып табылады» делінген [3]. Аталған құжаттың негізінде Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты өзгерді[5]. Не өзгерді? деген сұрақ туындайды.

Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың мақсаты, міндеттері және бала тұлғасын дамытатын бағыттары: физикалық дамыту, коммуникативтік дағдысын, танымдық-зияткерлік, шығармашылық-зерттеушілік, әлеуметтік-эмоциональдық дағдысы деп қарастырылады. Осы бағыттарды жүзеге асыруда педагогтердің басшылыққа алатын ойын арқылы оқыту, балалардың түрлі әрекетін кіріктіре отырып ұйымдастыру қағидалары ұсынылды. Балалардың қызығуы, қажеттілігін ескере отырып, қабілетін дамытуда өзінің таңдауымен әрекет етуге мүмкіндік беріледі. Баланың мектептегі оқушыдай партада, үстелде отырып оқытудан шығып, еркін ойынына жағдай жасалады. Енді сұрақ туындайды қалай педагог қалай жоспарлайды? Қалай жобалайды? Осы тұста қазіргі педагогика ғылымында қалыптасқан педагогикалық дизайн мүмкіндігін пайдалану қажеттілігі туындайды. Педагогикалық дизайн деген не?

Педагогикалық дизайнды зерттеушілердің бірі А.Ю.Уваров бұл ұғымды «тиімді оқу-тәрбие жұмысы (оқыту және оқу) туралы білімдерді (қағидаларды) жобалау, дамыту, бағалау және пайдалану процесінде жүйелі (жүйелі) пайдалану деп қарастырады. оқу материалдары» деп тұжырымдайды [4]. К.Г.Кречетникова «Педагогикалық дизайнның негізгі мақсаты – оқушыға барынша ұтымды бейнелеу, өзара байланыс және білім беру ресурстарының әртүрлі түрлерін үйлестіру негізінде пәндердің психологиялық қолайлы және педагогикалық тұрғыдан дұрыс дамуы қамтамасыз етілетін ортаны құру және қолдау» деп түйіндеген [6]. Сонымен қатар педагогикалық дизайнның өзіндік даму тарихы бар. «Педагогикалық дизайн» терминінің өзі алғаш рет ағылшын тілінде- тілдік әдебиет.

1940 жылдардың басында американдық ғалым Р.Ганженің еңбектерінде терминді «интерактивті ғылыми сала ретінде дамытуды, енгізуді және ақпараттық қоғам өмірінің әртүрлі салаларында тұлғаның дербестігін қамтамасыз ету үшін жеткілікті білім беру қызметі субъектісінің ақпараттық жетілу деңгейін қалыптастыруға ықпал ететін ақпараттық-білім беру кеңістігінің мониторингі» [7]. Педагогика ғылымында бұл термин ағылшын тілінен алынған және бірнеше аудармасы бар:

– instructional design оқу-әдістемелік дизайн – оқу материалдарын әзірлеу;

- learning designo – оқу үрдісін дамыту;
- learning environment design - оқу ортасын дамыту;
- learning activities design - оқушылардың оқу әрекетін жобалау.

Педагогикалық дизайн терминін ағылшын тілінен сөзбе-сөз аудармасы – идея, жоспар, жоба. Жоғарыда айтылғандардан көрінетіндей, педагогикалық дизайн қазіргі білім беру ресурстарын тиімді пайдалануға, оларды оқу-тәрбие процесіне қосу мүмкіндігіне негізделген өте кең мәселе. Бүгінгі таңда еліміздегі және шетелдік авторлар педагогикалық дизайнның бағытын зерттеу мен жіктеудің критерийлері мен тәсілдерін зерттеуді қажет етеді. Дегенмен, педагогика ғылымында тарихи қалыптасуы негізделген.

1910-1950 жылы дыбысты жазу, радио, дыбысы бар киноның дамуымен білім беру технологияларында аудиовизуалды қозғалыстың дамуы басталды. «Білім беру технологиясы – бұл сәйкес технологиялық процестер мен ресурстарды құру, пайдалану және басқару арқылы оқуды жеңілдету және оқу жетістіктерін арттырудың зерттеу және этикалық тәжірибесі» (Білім берудегі коммуникация және технологиялар қауымдастығы – АЕСТ). Қазіргі білім беру жүйесінде оны толық ақпараттандыруға байланысты практикалық педагогиканың жеке саласы – оқу-әдістемелік дизайнды бөлуге алғышарттар қалыптасты. «Педагогикалық дизайны» терминін алғаш рет Роберт Милс Ганье (дизайн принциптері) және Роберт қолданған деп саналады[6].

1960 жылдардың басында Глейзер (Психология және оқыту технологиясы) Ресейлік ғылыми ортада бұл концепция әлі күнге дейін неологизм ретінде қабылданады, дизайн педагогика мен білім беру әлемінің қарым-қатынасын мүлдем жаңа деңгейге шығарады, мұнда «адамгершілік әлемін мақсатты түрде эстетикалау» мүмкін болады деп айтуға негіз бар. білім беру» [8, 144-б.].

Педагогикалық дизайн XX ғасырдың басында, жаңа технологиялар (радио, теледидар, фотосурет және т.б.) білім беру саласынан тыс пайда бола бастаған кезде бастады. Оқытудың ескі әдістері өзінің тиімділігін жоғалтып, қоғам талабына төтеп бере алмаған кезде, білім беру тар шеңбердегі адамдардың артықшылығы болудан қалып, барған сайын қолжетімді және бұқаралық сипат алады.

Педагогикалық дизайн саласындағы зерттеу нәтижелерін жалпылаудың ең өзекті әрекетін 2019 жылы Р.Бодили Р., Х.Лири (Лири Х.), Р.Уэст (Вест Р.) жасады [9]. Бұл жұмыстың авторлары 2007 жылдан бері жарияланған 41 969 мақаланы талдап, оқу-әдістемелік дизайн шынымен халықаралық зерттеу саласы екенін анықтады, бірақ бұл саладағы зерттеулер арасында байланыс аз. Жарияланымдар саны бойынша алғашқы бестікке АҚШ, Тайвань, Ұлыбритания, Австралия және Түркия кіреді. ADDIE, ARCS, Gagne & Briggs, 4C/ID және Dick & Carey педагогикалық дизайнның шетелдік зерттеулеріндегі ең танымал үлгілер ретінде ерекшеленеді [10]. Ал ресейде педагогикалық дизайн саласындағы зерттеулер өте шектеулі. Шетелдік авторлар педагогикалық дизайн үлгілерін әзірлеуге көңіл бөлсе, ресейлік авторлар негізінен анықтауды құру, педагогикалық дизайнның мақсаттарын, принциптерін, кезеңдерін зерделеу және шетелдік үлгілерді талдау деңгейіндегі

мәселелерді зерттейді. Атап айтқанда, Ресейде қолданбалы педагогикалық жобалау технологияларының тиімділігін дәлелдейтін зерттеулер айтарлықтай жетіспейді.

Қазіргі педагогикалық дизайн мәселелерімен (А.Ю. Уваров, Қ.Г. Кречетников, В.Н. Подковырова, Е.В. Абызова, П.В. Афанасьев, А.Г. Клепикова, С.А. Курносова, М.В. Моисеев) көптеген ғалымдар айналысып келеді. Көптеген зерттеулер қашықтықтан білім берудегі педагогикалық дизайн мәселелері бойынша бірнеше монографиялар мен оқулықтар жазылды (Афанасьева, 2010; Моисеева, 2004 ж.; Клепикова, 2008 ж.; Никитина мен Курносова, 2011 ж.; Педагогикалық дизайн..., 2013). Соңғы бірнеше жылда педагогикалық дизайн саласындағы диссертациялық зерттеулер де қорғалды. Авторлар проблеманы негізінен педагогикалық жобалау негіздерін зерделеу және болашақ мұғалімді педагогикалық дизайнды кәсіби іс-әрекетінде қолдануға дайындау арқылы болашақ мұғалімдердің құзыреттілігін қалыптастыруға сәйкес құрастырған.

Мектепке дейінгі ұйымда балалардың өмірін, танымдық әрекеттерін, ұйымдастырылған іс-әрекетін құрудың тиімді жұмыс істемейтінін түсіну бар, бірақ «Не істеу керек?» деген сұраққа әлі де жауап жоқ. Педагогикалық дизайн бұл сұраққа қалай және нені оқыту керектігін көрсете отырып, «жоғарыдан» емес, тәжірибесі мен білімін қолдануда ізденуді ұсынады. Осылайша, педагогикалық дизайн педагогтерге көмектесу үшін жасалады және ұсынылған формалар мен кезеңдерге негізделген жеке деңгейде олардың нақты балалар үшін білім жолындағы қызықты және тәрбиелік жолға айналатын мазмұн, әдістеме құруға мүмкіндік береді.

Е.В.Абызова педагогикалық жобалаудағы теориялық және практикалық аспектілерді анықтайды [11]. Педагогикалық дизайн теория ретінде қолайлы жағдайларды, жағдайларды және оқу ортасын тудыратын оқу материалдары мен құралдарының тиімділігін зерттейтін ғылым саласы. Оқытуды жобалау тәжірибе ретінде шарттар мен құралдарды әзірлеу, жасау, қолдану және бағалау процесі болып табылады [11]. Авторлардың ойынша, педагогикалық дизайн білім беру жүйесінде оның сапасын арттыруға байланысты мәселелерді шешудің белгілі бір тәсілі ретінде қарастырылады. Педагогикалық дизайнның қолданыстағы анықтамаларының мазмұнын талдау анықтамалардың көптігіне қарамастан, олардағы құндылықтардың таралуы жоғары емес екенін көрсетеді. Авторлардың басым көпшілігі педагогикалық жобалау пәні процедуралар жүйесі, оқытудың жүйелі түрі, оқыту мен оқу туралы білімді жүйелі пайдалану, біртұтас процесс деген пікірде. Бұл процесс аудиторияның қажеттіліктерін, оқу мақсаттарын, бар проблемаларды талдау нәтижелеріне негізделген және дидактикалық құралдарды әзірлеу, материалдарды оқушыларға жеткізу жолдары, оқу материалдарын жобалау, өңдеу, бағалау және пайдалану процесі, мазмұны, баяндау стилі мен реттілігі т.б. қамтиды. Білім беру процесі балаларға қолжетімді және түсінікті, олардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған болуы керек [12]. Қазіргі мектепке дейінгі ұйымның педагогінің циклограмма құруда қажырлы еңбек, шығармашылық ізденісті пен ақыл-ой

белсенділігін талап етеді. Педагогикалық дизайн мақсаты – курстың, модульдің, сабақтың немесе пән бағдарламасын мүмкіндігінше модельдеу, жобалау, тиімді жоспарлау. Педагогикалық дизайн міндеттері:

Салыстырмалы түрде қарапайым технологияға қарамастан, оның ішінде қажеттіліктерді бағалау, курстың мақсаттарын анықтау және білімді тиімді беру, оқу үдерісін педагогикалық дизайн алдында тұрған міндеттер айтарлықтай ауқымды.

Бүгінгі педагогика ғылымында педагогикалық дизайн моделдері пайда бола бастады. Педагогикалық дизайн тарихында елу жылдан астам уақыт ішінде оқу шешімдерін әзірлеудің көптеген үлгілері пайда болды. Оқыту моделі – оқыту процестерін стандарттауға немесе біріздендіруге бағытталған теориялардың, принциптердің және процестердің сипаттамасы. Оқыту моделі үш кезеңнен тұрады: баланың ерекшеліктерін анықтау; білім беру мақсаттарын анықтау; педагогикалық стратегияларды анықтау. Кез келген модель - бұл бірнеше кезеңдерге топтастырылған, нақты тапсырмалары мен оларды шешу әдістері бар процедуралар тізбегі. Модельдер белгілі бір жұмыс орнына байланысты емес: оларды корпоративтік оқытуды, мектепке дейінгі ұйымдағы қосымша білім беру бағдарламасының дизайнын құруда пайдалануға болады.

Педагогикалық дизайнының бірнеше танымал үлгілері:

- ▶ ADDIE моделі (талдау, жобалау, әзірлеу, енгізу, бағалау);
- ▶ Кезекті жуықтау моделі (SAM);
- ▶ Кері дизайн үлгісі (артқы дизайн, дизайн бойынша түсіну);
- ▶ Дик пен Кэридің үлгісі (Дик пен Кэри үлгісі)[13].

Классикалық дизайн үлгісі ADDIE: *талдау, жобалау, әзірлеу, енгізу, бағалау*. Дегенмен, соңғы жылдары икемді итеративті тәсілдерді, соның ішінде Майкл Алленнің дәйекті жуықтау моделін (SAM) пайдалану итермеледі. Agile үлгілері прототип тез жасалатын, сыналған және қайта қаралатын және мүдделі тараптар қанағаттандырылғанша процесс қайталанатын қысқа дизайн кезеңдерін қамтиды. Педагогикалық дизайнның танымал үлгілері ADDIE моделі (*талдау, жобалау, әзірлеу, енгізу, бағалау*), Дик пен Кэри моделі (Дик және Кэри моделі) Мұғалімнің танымал үлгілері Кері дизайн моделі (артқы дизайн, дизайн бойынша түсіну)[14]. Жұмыс кезеңдері: Соңғы нәтижені анықтау – мақсатты аудитория келуге тиіс қажетті нәтиже. Бұл белгілі бір мінез-құлықты дамыту немесе қажетті дағдыларды меңгеру болуы мүмкін. Нәтиженің кез келген анықтамасы тыңдаушылардың мінез-құлқындағы өзгерістерді көрсетуі керек. Нәтижеге жету өлшемдерін анықтау.

Мектепке дейінгі ұйымдағы балалардың ұйымдастырылған әрекетін педагогикалық дизайн технологиясын қолдануда балалардың қажеттіліктерін түсіну және оқу мақсаттарын анықтау, содан кейін білім мен ақпаратты мүмкіндігінше тез, дәл және тиімді таңдауға мүмкіндік береді. Бұл барлық алғышарттарды түсінуді және өнімнің соңғы нәтижесін нақты анықтауды талап етеді. Кей жағдайда бір педагог емес, дұрыс таңдалған жұмысшы тобының жүйелі және дұрыс ұйымдастырылған еңбегін де талап етеді. Қорыта айтқанда, педагогикалық дизайнердің міндеттері ауқымды және өте күрделі

болғандықтан мақсатты аудиторияның қажеттіліктерін, оның құзыреттілігін және күтілетін оқу нәтижелерін талдауда, оқу материалының мақсаты мен міндеттерін анықтауға, қойылған мақсаттарға сәйкес материалдарды, әдістерді талдау және құрылымдауға мүмкіндік береді. Ол оқудағы мәселелерді талдауға, балалардың әртүрлі топтарының білім беру қажеттіліктерін зерделеуге, оқу мотивациясын қалыптастыруға, күтілетін білім беру нәтижелерінен оқуды жоспарлауға, балалар үшін жеке маңызды ұйымдастырылған іс-әрекетін ұйымдастыруға, оларға кері байланыс беруге, олардың үлгерімін бағалауға, және оқуды тәжірибеге бағыттайды.

Әдебеттер:

1. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 12 қазандағы № 726 қаулысымен бекітілген «Білімді ұлт» сапалы білім беру» Ұлттық жобасы
2. Қасым-Жомарт Тоқаевтың қыркүйек айындағы «Әділетті мемлекет. Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» атты жолдауы
3. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінде (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы)
4. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты. 2022
5. Уваров А.Ю. Педагогический дизайн // Информатика. 2003. № 30.
6. Кречетников К.Г. Педагогический дизайн и его значение для развития информационных образовательных технологий [Электронный ресурс]. URL: <http://ito.edu.ru/2005/Troitsk/2/2-0-9.html> (дата обращения 10.12.2019 г.)
7. Gagné R.M. The conditions of learning and Theory of Instruction, 4th ed. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1985. 352 p.
8. Glaser R., Klaus D. J. Proficiency measurement: Assessing human performance // Psychological principles in system development. 1962. P. 419–474.
9. Bodily R., Leary H., West R. E. Research trends in instructional design and technology journals // British Journal of Educational Technology. 2019. Vol. 50, No. 1. P. 64–79.
10. Göksu I. et al. Content Analysis of Research Trends in Instructional Design Models: 1999– 2014 // Journal of Learning Design. 2017. Vol. 10, No. 2. P. 85–109.
11. Абызова Е. В. Педагогический дизайн: понятие, предмет, основные категории // Вестник Вятского государственного университета. 2010. Т. 3, № 3. С. 12.
12. Merrill M. D. Components of instruction toward a theoretical tool for instructional design // Instructional Science. 2001. Vol. 29, No. 4. P. 291–310.
13. Педагогический дизайн: задачи, этапы и модели (ispring.ru)
14. [pedagogicheskiy-dizayn-v-obuchenii-buduschih-bakalavrov-doshkolnogo-obrazovaniya-v-oblasti-organizatsii-hudozhestvenno-esteticheskogo-razvitiya-detey \(1\).pdf](#)